BOFIT-blogi

Kiinan kehittyessä ulkomaankaupan merkitys taloudelle muuttuu

Kiinan talous | 16.01.2020 | Riikka Nuutilainen

KIRJOITTAJA

Riikka Nuutilainen
Vanhempi ekonomisti

Kuinka tärkeää ulkomaankauppa nykyisin on Kiinan taloudelle?

Kiina ja Yhdysvallat allekirjoittivat ensimmäisen vaiheen kauppasopimuksen 15.1., joka toi välirauhan tullikorotusten laajenemiselle. Sopimus ei kuitenkaan merkittävästi muuttanut nykyistä tilannetta, sillä suurin osa maiden toisilleen asettamista tullikorotuksista pysyy voimassa ja kauppakiistojen taustalla olevat keskeiset kysymykset sekä mahdollinen ratkaisu ovat vielä edessä. Näin kauppasodan vallitessa voikin siis kysyä, kuinka tärkeää ulkomaankauppa nykyisin on Kiinan taloudelle?

Vuoden 2001 WTO-jäsenyyden jälkeen Kiinan talouskasvu perustui pitkälti talouden avautumiseen, integroitumiseen maailman tuotantoketjuihin ja vientisektorin nopeaan kasvuun. Kansainvälistä finanssikriisiä edeltäneinä vuosina Kiinan ulkomaankaupan arvo kasvoi selvästi koko taloutta nopeammin ja vuonna 2007 Kiina nousi maailman suurimmaksi viejämaaksi. Elintason noustua Kiinan kotimainen kysyntä on kasvanut ja viennin merkitys taloudelle vähentynyt. Kiina on alkanut muistuttaa enemmän muita suuria talouksia, jossa ulkomaankauppa suhteessa talouden kokoon ei ole erityisen suuri.

Kuvio 1.

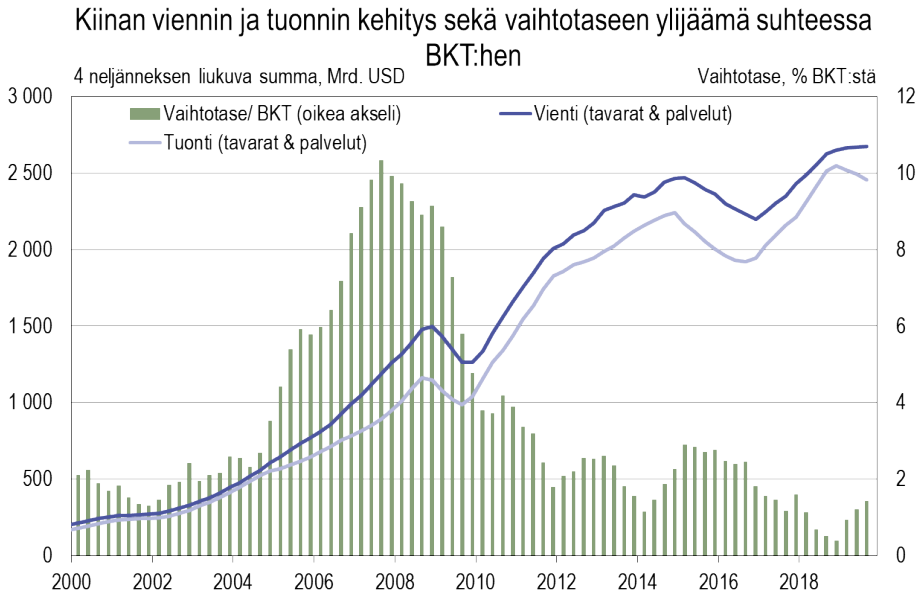

Kuvio 2.

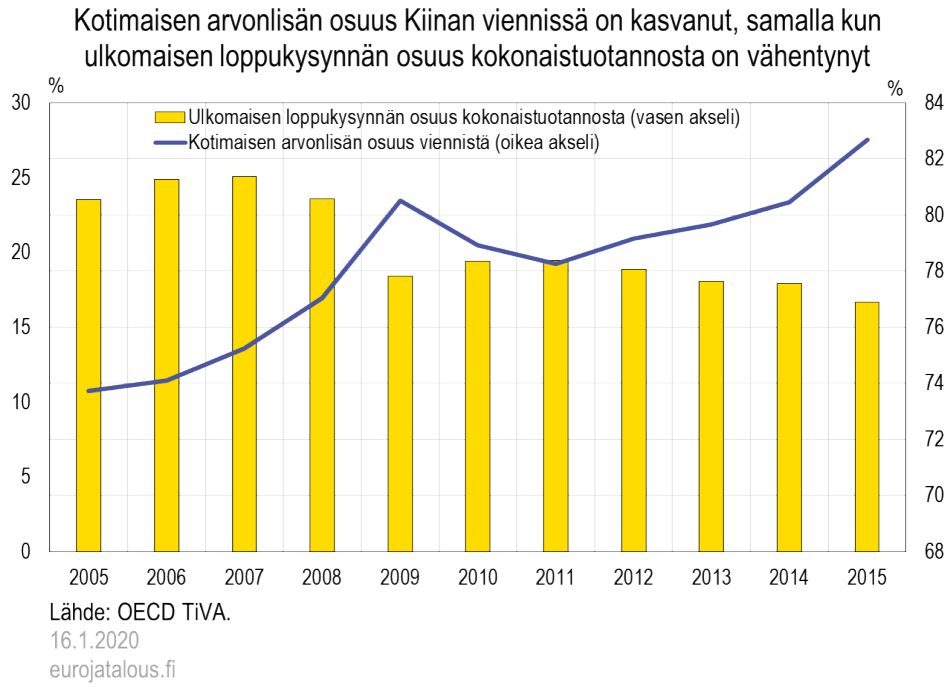

Kansantalouden tilinpidossa kokonaistuotanto muodostuu kotimaisesta kulutuksesta,

kotimaisista investoinneista ja nettoviennistä (viennin ja tuonnin erotus). Kiinan viennin arvo oli vuonna 2018 noin 20 % ja tuonnin noin 19 % BKT:stä. Nettoviennin arvo oli siis vain noin prosentin suhteutettuna talouden kokoon. Vielä vuonna 2007 nettovienti oli 9 % BKT:stä. Kiinan ulkomaankaupan ylijäämä ei siis enää vuosiin ole ollut merkittävä, jolloin myös nettoviennin kontribuutio talouskasvuun on ollut vähäinen.

Nettovienti ei kuitenkaan kerro ulkomaankaupan ja vientitoimialojen merkityksestä taloudelle. Vientituotanto työllisti Kiinassa lähes 100 miljoonaa työntekijää vuonna 2015[1], eli 13 % kotimaisesta työvoimasta. Huippuvuonna 2007 osuus oli 18 %.

Kiinaan virranneet ulkomaiset suorat sijoitukset ovat myös suuntautuneet lähinnä vientialoille ja maan vientimenestys on ollut nimenomaan talouden avaamisen seurausta. WTO-jäsenyyden jälkeisinä vuosina ulkomaiset yritykset vastasivat yli puolesta Kiinan tavaravientiä. Ulkomaisten yritysten osuus viennistä on yhä noin 40 %. Tästä noin neljäsosassa viejä on kiinalaisen osapuolen kanssa perustettu yhteisyritys, ja yhä lähes kolmannes viennistä on kokonaan ulkomaisten yritysten varassa.

Kiinan ulkomaankaupan volyymin kasvu perustui pitkälti lisääntyneeseen kokoonpanoteollisuuteen, jossa kotimainen arvonlisä on matala. Kokoonpanotuotannon osuus Kiinan viennissä on laskenut vuoden 2006 lähes 60 prosentista nykyiseen noin 35 prosenttiin. Tämän kehityksen myötä ulkomaankaupan osuus Kiinan taloudesta on vähentynyt, mikä on näkynyt myös koko maailmankaupan kasvun hidastumisena. Useiden tuotteiden tuotantoketjut ovat siirtyneet vankemmin Kiinaan, jolloin tuote tai sen osat eivät enää matkaa rajan yli yhtä monta kertaa tuotantoprosessin eri vaiheissa. Samaan aikaan monien matalamman jalostusasteen tuotteiden valmistus on siirtynyt Kiinasta kokonaan halvempien tuotantokustannusten maihin.

OECD:n arvonlisäkauppatilastojen mukaan kotimaisen arvonlisän osuus (palvelut huomioiden) Kiinan viennissä on kasvanut vuoden 2005 74 prosentista 83 prosenttiin vuonna 2015. Viennistä saatava kotimainen hyvinvointivaikutus on siis lisääntynyt, samalla kun Kiinan osallistuminen kansainvälisiin arvoketjuihin on laskenut. Kotimainen arvonlisä on kasvanut erityisesti elektroniikan, koneiden ja laitteiden, tehdasteollisuustuotannon sekä joidenkin palvelujen viennissä. Kotimaisen arvonlisän kasvaessa talous on herkempi ulkoisen kysynnän heilahteluille, koska ne heijastuvat enemmän kotimaan tuotantoon.

Kuvio 3.

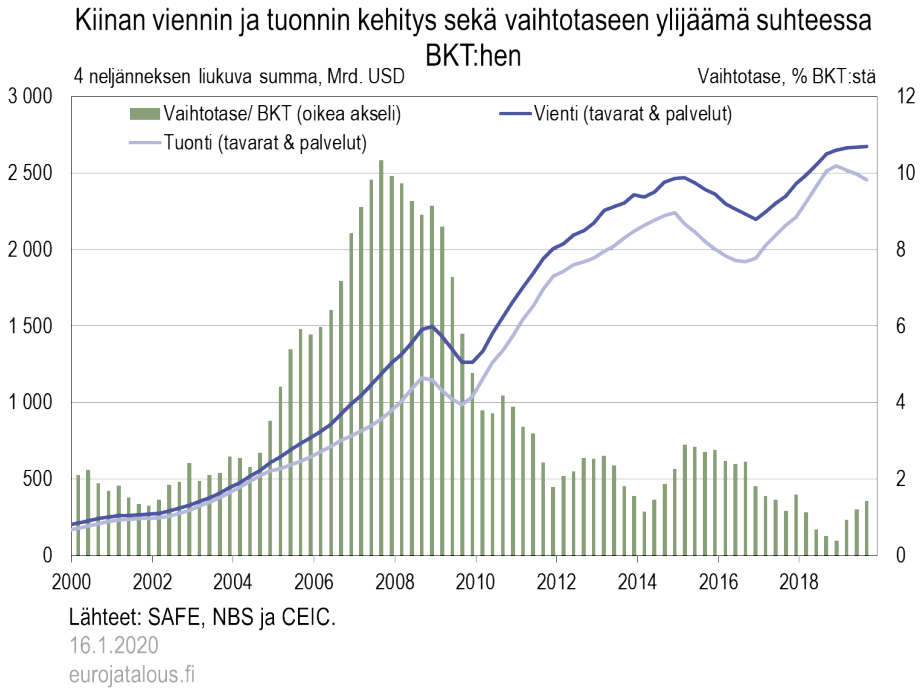

Kiinan kasvu on aiempaa enemmän kotimaisen kysynnän varassa. Ulkomaisen loppukysynnän osuus kotimaisesta arvonlisästä, eli kotimaassa tuotettujen tavaroiden ja palvelujen arvosta, on laskenut. Tästä huolimatta talouden avautuminen on keskeistä myös kotimaansektorin kehitykselle. Kilpailukykyisen vientiteollisuuden luominen on parantanut tehokkuutta sekä nostanut liikkeenjohdollista ja teknologista osaamista, mikä on johtanut elintason nousuun. Ulkomaankaupan myötä kotimaassa on tarjolla laajempi valikoima hyödykkeitä edullisemmin hinnoin.

Talouden avaaminen on ollut keskeinen markkinaperusteisten uudistusten moottori, joka on pakottanut toimialat kehittymään. Yhä monet, erityisesti palvelualat, ovat Kiinassa yllättävän suljettuja. Avautumisen jatkaminen mahdollistaa tuotannon tehostamisen ja laadun parantamisen, mikä luo edellytyksiä hyvinvoinnin kasvattamiseen.

Asiasanat

BOFIT, Kiina, talouden avoimuus, talouskasvu, ulkomaankauppa